

הרהורים בעקבות פסטיבל צוללן

ענת שמגר

אחר. כפי שבשנות השמונים ניתן לזהות אפיון של עיסוק האמנות בעצמה, ניתן לזהות בעכשווי את המשיכה כלפי חוץ, להכללת תחומי עניין שהם "לא אמנות". הדגש משקף רצון לבטל את ההפרדה, לסתור אותה, לחפש את הזהות כחלק ממכלול, ואת הביטוי ההדדי של הקשר בין האמנות לחיים. זה בא לידי ביטוי בתכנים ובאמצעים אמנותיים רבת-תחומיים, כמו בכל דבר, הקונטרסט הוא חלק מהתופעה, והוספת תכנים כלליים נובעת מגדילה בחשיפת האישי. הכללי הוא אישי והאישי הוא פומבי.

אני מזדהה עם המשאלה ליצור רצף בין "ריקוד" ו"לא ריקוד", בין יום-יום ליצירה, בין התכונות לבחירה. אני מוצאת שהשאלה מתי תנועה הופכת לריקוד, כמו השאלה מתי מילים הופכות לשירה או קו הופך לציור – היא מרתקת. העיסוק בחומרים בדרגת האפס שלהם מניח אותנו קרוב לשאלה הזו, ומשאיר אותנו קרובים לעצמנו. מעניינת מאוד ההצבה של השאלה שמקרבת אל הראשוני, עם המשאלה להיות חלק מהעולם, עם הגרנדיוז והרדיקאלי – שניבטים גם הם בכונות וביצירות שמציג הפסטיבל; הבוזזמניות של היותנו בראשוני וגם ב"קצה", בקיצוני, ובו זמניות בחירתנו במיעוט וגם במרובה. אדם לא מפסיק להיות חלק מהעולם, ולקחת בו חלק פעיל משפיע ומושפע.

סימולטניות של חפות וראדיקליות בונה מופעים ספציפיים מאוד, אסופים בעניין ובשפה מובהקים. ממורכזים. מייצרים "דבר". אם אחטא בהכללה, האופנתי לא מתבטא באחידות שפה תנועתית (או סגנון) אלא בשאלות של צורה. מתגלה שפה תנועתית מדודה שמנסה לדייק עמדה, חופשית מסגנון, ומגלה את עצמה מתוך העניין או הנושא שלה. היא לא מושאלת אלא נובטת או נובעת. התלהבתי מן החופש לייצר תנועה שמנסחת את העניין עצמו, ומן העיסוק בפרקטיקה דיאלוגית של הרקדנים: החיים של היצירה נמצאים בדיאלוג החי בין גוף הרקדן ובין גוף התנועות שהוא מביא.

Higher מאת ובביצוע מיקלה ריצו, צילום: אלווין פויאנה
Michele Rizzo dances his work Higher, Photo: Alwin Poiana

פסטיבל הוא פלטפורמה מעניינת של איגוד, וכן איסוף יצירות עצמאיות לכדי מבט משותף ועניין משותף. המחויבות של עדו פדר לפסטיבל "צוללן" שהוא מוביל סוחפת ומרגשת. תפקידו של האוצר מורכב משום שהוא תובע יצירת קו אמנותי, ולא רק בחירה אמנותית. אני מעריכה ומוקירה את המאמץ לעשות פסטיבל שתומך באמנים רבים, נותן תמונה רחבה של העכשווי. ריבוי פורמטים וחללים של מופע מאפשר בסיס למחשבה מגוונת שמחפשת התאמה ייחודית בין חלקים שונים של מעשה האמנות, ולא עוצרת במובן מאליו. שם הפסטיבל היפסטריה מבקש לצעוק את הצורך לנער את העולם מאדישותו, לסתור את הקיים באופן בולט, לצאת ליצירה אחרת, לשבירת גבולות חדשה, הזמנה להתרה כתגובה לחוויה של הצרת גבולות. "אין עתיד", אסון קרב, ויש הכרח בפעולה רדיקאלית. מקור הפעולה הוא השבר, ולכן צריך להקצין. צפייה בחלק מהמופעים עוררה הרהורים שאני מעלה חלק מהם בכתב.

עבודות רבות מייצגות עיסוק של צעירים בשאלות זהות, גבולות, מגדר ואופנה. השאלות אינן חדשות, אך התשובות העכשוויות מראות רצון רב בחידוש, במציאת שינוי שמייצג עמדה צעירה. אני מתעניינת בעיקר בעבודות שעוסקות בטרנספורמציה של תכנים שונים לחומר תנועתי. הרחבת החשיבה הכוריאוגרפית מקבלת ביטוי במדיום המחול, תוכן רעיוני הופך לחומר תנועתי. בולט הצורך להרחיב את גבולות האמנות אל החיים הממשיים, פוליטיים, כלכליים, גנדריים וסקסואליים. כלומר לשהות ולהרחיב את התפר בין האישי לכללי, במובן של איחוד. משאלה שמגיחה כעניין מתוך עיסוק אמנותי, ומתוך חוויה כללית של החיים, הזמן והעולם. להבדיל ממודל האמנות של עיסוק ביצירה ובמדיום האמנותי כיצירה שעוסקת בעצמה, העכשווי מעוניין לשקף את היותנו בעולם, לתת לעולם להשתקף בו, להיות מעורב ומשפיע על אזורי חיים רבים. מובן שזה קיבוע גס, כי הדברים תמיד נזילים יותר. זו גם לא משאלה חדשה, וגם לא עיסוק אמנותי חדש, אבל בכל זאת יש כאן הצבעה על מבט עכשווי, שונה ושימת דגש

At Hand! by Ido Feder, Dancers: Dror Biriger and Amit Tine, Photo: Masha Rubin

היכון! מאת עדו פדר, רקדנים: דרו ברירג ונמית טינה, צילום: מאשה רבין

תנועת הפסטיבל בין חללים שונים היא דגל וגם מעשה חשוב כי הוא מממש את האפשרות לתת למסגרת להיות בחירה, להוריד אותה, או לבחור בחלל הנכון בהתאם לעבודה. המובן מאליו – מופר, ואנחנו זוכים בחשיפת מחשבה על מסגרת/ חלל כאפשרות פתוחה, שממשיכה ומהווה חלק מעבודת האמנות. הקהל לא עולה לרגל לאתר הפסטיבל, אלא הפסטיבל מתפזר ומוביל את הקהל לחללים חדשים. גם בקונטרסט בין ריבוי חללים וריכוזם בעיר אחת, יש עמדה חזקה: של הרחבת המרכז. הגיוון וקבלת האחרות לא כרוכים בהליכה לשוליים, אלא צומחים מהמרכז ולתוכו.

כשהיצירה מתייחסת גם למדיה שבו היא מתבטאת, השפה יוצרת את עצמה עם עצמה, את היעלמותה ואת חזרתה, ואת הניסיון לתפוס אותה או להבין אותה, את מעשה האמנות, ואת עצמנו.

ענת שמגר, אמנית מחול, יוצרת עבודות סולו ושיתופי פעולה עם אמנים מתחומים שונים. עוסקת בחקירה, כיוונון וניסוח שפת גוף כחומר ומחשבה. יצירתה מתאפיינת באסתטיקה של מיעוט ושקט, בו זמניות והיות בין לבין. מופיעה בפסטיבלים ובמסגרות אלטרנטיביות שונות, ראש המסלול לכוריאוגרפיה וחברת סגל בפקולטה למחול באקדמייה למוזיקה ולמחול בירושלים.

מודל הירקדן – יוצר שנוסח בשנות השישים מופנם בפרקטיקה של הרקדן העכשווי. הוא בא לידי ביטוי בנוכחות גופנית ופרפורמטיבית. הנוכחות הרקדנית מורחבת ופנויה לדיאלוג בין הרקדן המופיע ובין מה שהוא מביא. בעיניי, זה המקום בו מקיימים את מדיום המחול ופועלים בו. הביצוע הוא היצירה.

הדילמה בין הצורך לקבל הכרה (במה) לבין הצורך לעשות את הייחודי והלא מוכר היא סבוכה בכל חלקי המעשה האמנותי. איך אביא את הדבר שאני רוצה לעשות למודעות, אף שהוא לא בהכרח עומד בסטנדרטים המקובלים? איך אצור את המקורי שיתקבל ויעורר את תנובת הקהל? נדוש לדבר על כך, ובכל זאת זה ממשך להיות נוכח כמניע והתמודדות. גם כשנראה שהעולם משתנה, המתח בין פתיחות לשימור נשאר נוכח.

לדעתי, הבחירה שלנו במה אנחנו עושים, נובעת ממי שאנחנו. האמנות שלנו מלאה תשוקות, כוונות, רצונות ומחשבות, ואילו המעשה עצמו – נשאר קרוב למי שאנחנו, ולמה שאנחנו. התמיכה הגדולה ביותר באמנות היא להתיר לאמן חופש יצירה, להתעניין באופנים הרבים שיצירה לובשת, באיך סופיות שלה. כשמקוריות לא דורשת מאמץ ולא כרוכה בזהירות, אלא מקבלת את השפע שהיא יכולה לקבל כתוצאה מן הייחודיות של כל אחד מאיתנו – כולנו אחרים.

פלטפורמה של תיווך בין האמנים לקהל היא כמובן תמיכה ועזרה לאמנים, וגם מתן אמון בקהל שיוכל ליהנות מהדברים שעברו סינון ואוצרות כ"נבחרים". נראה שכל פסטיבל ממתן את עצמו לפי אפיון הפלטפורמה, בהסכמה של האמנים המוזמנים. הפלטפורמה מנסחת משמעות משותפת שהיא מבקשת לחלץ משמעות מיוצגת, כמותג שניתן להישען עליו, לדעת מה הוא מספק. נוצרים יחסים מעניינים בין העבודות ובין הפלטפורמה: מה מנסח את מה, ומה מראה את מה.